

EUROOPA LIIT

EUROOPA PARLAMENT

NÕUKOGU

**Brüssel, 16. detsember 2020
(OR. en)**

**2018/0136 (COD)
LEX 2045**

PE-CONS 64/20

**CADREFIN 443
RESPR 79
POLGEN 223
FIN 948
CODEC 1325**

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,
MIS KÄSITLEB ÜLDIST TINGIMUSLIKKUSE KORDA
LIIDU EELARVE KAITSMISEKS**

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU
MÄÄRUS (EL) 2020/...,**

16. detsember 2020,

mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 322 lõike 1 punkti a,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 106a,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse kontrollikoja arvamust¹,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt²

¹ ELT C 291, 17.8.2018, lk 1.

² Euroopa Parlamendi 4. aprilli 2019. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 14. detsembri 2020. aasta esimese lugemise seisukoht. Euroopa Parlamendi ... seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

ning arvestades järgmist:

- (1) Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2. ELi lepingu artiklis 2 on meelde tuletatud, et tegemist on liikmesriikide ühiste väärtustega ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.
- (2) Euroopa Ülemkogu märkis oma 21. juuli 2020. aasta järeldustes, et liidu finantshuve kaitstakse vastavalt aluslepingutes sisalduvatele üldpõhimõtetele, eelkõige ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele. Samuti rõhutas ülemkogu liidu finantshuvide kaitsmise ja õigusriigi austamise tähtsust.

- (3) Õigusriigis peavad kõik avalikku võimu esindavad asutused tegutsema seadusega paika pandud piirides, kooskõlas demokraatlike väärtustega ja austades Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) ja muudes kohaldatavates õigusaktides sätestatud põhiõigusi, ning tegutsema sõltumatute ja erapooletute kohtute järelevalve all. Eelkõige nõutakse, et tuleb järgida seaduslikkuse põhimõtet,¹ mis tähendab läbipaistvat, aruandekohustuslikku, demokraatlikku ja pluralistlikku õigusloomeprotsessi; õiguskindluse põhimõtet;² täidesaatva võimu omavoli keelu põhimõtet;³ tõhusa õiguskaitse põhimõtet, mille hulka kuulub juurdepääs õigusemõistmisele, millega tegelevad sõltumatud ja erapooletud kohtud,⁴ ning võimude lahususe⁵ põhimõtet⁶.

¹ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, CAS Succhi di Frutta, C-496/99 P, ECLI:EU:C:2004:236, punkt 63.

² Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. november 1981, Amministrazione delle finanze dello Stato vs. Srl Meridionale Industria Salumi ja teised; Ditta Italo Orlandi & Figlio ja Ditta Vincenzo Divella vs. Amministrazione delle finanze dello Stato. Liidetud kohtuasjad 212 kuni 217/80, ECLI:EU:C:1981:270, punkt 10.

³ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. september 1989, Hoechst, liidetud kohtuasjad 46/87 ja 227/88, ECLI:EU:C:1989:337, punkt 19.

⁴ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. veebruar 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses vs. Tribunal de Contas, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, punktid 31 ja 40–41; Euroopa Kohtu otsus, 25. juuli 2018, LM, C- 216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, punktid 63–67.

⁵ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. november 2016, Kovalkovas, C-477/16, ECLI:EU:C:2016:861, punkt 36; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. november 2016, PPU Poltorak, C-452/16, ECLI:EU:C:2016:858, punkt 35, ning kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2010, DEB, C-279/09, ECLI:EU:C:2010:811, punkt 58.

⁶ Komisjoni teatis „ELi uus õigusriigi tugevdamise raamistik“, COM(2014)0158 final, I lisa.

- (4) 1993. aastal Euroopa Ülemkogu Kopenhaageni kohtumisel kehtestatud ja 1995. aastal Euroopa Ülemkogu Madridi kohtumisel rangemaks muudetud ühinemiskriteeriumid on olulised tingimused, mida kandidaatriik peab täitma, et saada liidu liikmesriigiks. Need kriteeriumid on nüüd sätestatud ELi lepingu artiklis 49.
- (5) Kui kandidaatriigist saab liikmesriik, ühineb ta õigusstruktuuriga, mille aluseks on põhieeldus, et igal liikmesriigil on kõikide teiste liikmesriikidega – ja ühtlasi tunnistab, et neil on temaga – teatav hulk ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb, nagu on sätestatud ELi lepingu artiklis 2. See eeldus tähendab ja põhjendab liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust nende väärtuste tunnustamisel ja seega neid elluviiva liidu õiguse järgimisel¹. Liikmesriikide õigusaktid ja tavad peaksid jätkuvalt austama ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb.
- (6) Kuigi liidu väärtusi ei ole seatud tähtsuse järjekorda, on õigusriigi austamine väga oluline kaitsmaks teisi põhiväärtusi, millel liit rajaneb, nagu vabadus, demokraatia, võrdsus ja inimõiguste austamine. Õigusriigi austamine on lahutamatult seotud demokraatia ja põhiõiguste austamisega. Ei saa olla demokraatiat ja põhiõiguste austamist ilma õigusriigi austamiseta ja vastupidi.

¹ Arvamus 2/13, EU:C:2014:2454, punkt 168.

- (7) Millal iganes liikmesriigid täidavad liidu eelarvet, sealhulgas nõukogu määruse (EL) 2020/...¹⁺ kohaselt loodud Euroopa Liidu taasterahastu ning liidu eelarvega tagatud laenude ja muude rahastamisvahendite kaudu eraldatud vahendite puhul, ning ükskõik millist eelarve täitmise meetodit nad kasutavad, on õigusriigi austamine oluline eeltingimus Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklis 317 sätestatud usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtete järgimiseks.
- (8) Liikmesriigid saavad usaldusväärse finantsjuhtimise tagada ainult siis, kui nende avaliku sektori asutused tegutsevad kooskõlas seadusega, kui kelmusi ja pettusi, sealhulgas maksupettusi, maksudest kõrvalehoidmist, korruptsiooni, huvide konflikti või muid õigusrikkumisi uurivad tulemuslikult uurimisasutused ja prokuratuur ning kui avaliku sektori asutuste, sealhulgas õiguskaitseasutuste meelevaldsete või ebaseaduslike otsuste üle saavad teha tõhusat kohtulikku kontrolli sõltumatud kohtud ja Euroopa Liidu Kohus.

¹ Nõukogu ... määrus (EL) 2020/..., millega luuakse Euroopa Liidu taasterahastu COVID-19 kriisi järgse taastumise toetuseks (ELT L ...).

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis ST 9971/20 (2020/0111(NLE)) sisalduva määruse number ning esitada joonealuses märkuses kõnealuse määruse kuupäev, number ja ELT avaldamisviide.

- (9) Kohtusüsteemi sõltumatus ja erapooletus peaks olema alati tagatud ning uurimisasutused ja prokuratuur peaksid olema suutelised oma ülesandeid nõuetekohaselt täitma. Kohtusüsteemi ning uurimisasutusi ja prokuratuuri tuleks toetada piisavate rahaliste ja inimressurssidega ning menetlustega, mis aitavad neil tõhusalt toimida ja täiel määral austada õigust õiglasele kohtumenetlusele, sealhulgas õigust kaitsele. Lõplikud kohtuotsused tuleks tõhusalt täita. Need tingimused peavad olema täidetud, et tagada miinimumkaitse avaliku sektori asutuste õigusvastaste ja meelevaldsete otsuste vastu, mis võivad kahjustada liidu finantshuve.
- (10) Kohtute sõltumatus eeldab eelkõige, et asjaomane kohtuorgan on suuteline täitma oma õigusemõistmise ülesandeid nii asjakohaste reeglite kohaselt kui ka praktikas täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kelleltki korraldusi või juhiseid, olles seega kaitstud väljastpoolt tuleva sekkumise või surve eest, mis võib kahjustada kohtuorgani liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende otsuseid. Sõltumatuse ja erapooletuse tagatiseks eeldavad selliste normide olemasolu, mis puudutavad eelkõige organi koosseisu ning selle liikmete nimetamist ja ametiaega ning nende taandamise ja tagasikutsumise aluseid, ning mis lubavad ümber lükata isiku põhjendatud kahtlusi selles suhtes, kas nimetatud organ on väljaspool väliste tegurite haardeulatust, ja selles suhtes, kas nimetatud organ on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne.

- (11) Õigusriigi austamine on väga oluline mitte ainult liidu kodanike jaoks, vaid ka ärialgatuste, innovatsiooni ja investeeringute, majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse jaoks ning selleks, et siseturg saaks nõuetekohaselt toimida, sest siseturg toimib kõige paremini kindlas õigus- ja institutsioonilises raamistikus.
- (12) ELi lepingu artikliga 19, milles antakse lepingu artiklis 2 sätestatud õigusriigile kui väärtusele sisu, nõutakse, et liikmesriigid peavad nägema ette tulemusliku õiguskaitse liidu õigusega hõlmatud, sealhulgas liidu eelarve täitmisega seotud valdkondades. See, et eksisteerib tõhus kohtulik kontroll, millega tagatakse liidu õiguse järgimine, on juba iseenesest üks õigusriigi tunnus ja eeldab sõltumatuid kohtuid¹. Kohtute sõltumatuse säilitamine on väga oluline, nagu on kinnitatud ka harta artikli 47 teises lõigus². See on asjakohane eelkõige meetmete, lepingute või muude instrumentide kehtivuse kohtuliku kontrolli puhul, kui nendest tuleneb mõni avaliku sektori kulutus või võlg, muu hulgas avalike hangete kontekstis, mille võib samuti vaidlustada kohtus.
- (13) Seega on olemas selge seos õigusriigi austamise ja liidu eelarve tõhusa täitmise vahel kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega.

¹ Kohtuasi C-64/16, punktid 32–36.

² Kohtuasi C-64/16, punktid 40–41.

- (14) Liit on töötanud õigusriigi ja selle kohaldamise edendamiseks välja mitmesugused instrumendid ja protsessid, sealhulgas rahalise toetuse kodanikuühiskonna organisatsioonidele, Euroopa õigusriigi mehhanismi ja ELi õigusemõistmise tulemustabeli, ning samuti tagavad liidu institutsioonid tõhusa reageerimise õigusriigi põhimõtete rikkumistele nii rikkumismenetluse kui ka ELi lepingu artiklis 7 sätestatud menetluse kaudu. Käesolevas määruses sätestatud kord täiendab neid instrumente, kaitstes liidu eelarvet selliste õigusriigi põhimõtete rikkumiste vastu, mis mõjutavad selle usaldusväärset finantsjuhtimist või liidu finantshuvide kaitset.
- (15) Õigusriigi põhimõtete rikkumised, eelkõige need, mis mõjutavad avaliku sektori asutuste nõuetekohast toimimist ja tõhusat kohtulikku kontrolli, võivad liidu finantshuve tugevasti kahjustada. See kehtib nii õigusriigi põhimõtete üksikute rikkumiste puhul, aga veel enam rikkumiste puhul, mis on laialt levinud või mis on tingitud avaliku sektori asutuste korduvast tegevusest või tegevusetusest või selliste asutuste poolt vastu võetud üldistest meetmetest.

- (16) Õigusriigi põhimõtete rikkumise tuvastamine nõuab komisjonilt põhjalikku kvalitatiivset hinnangut. See hinnang peaks olema objektiivne, erapooletu ja õiglane ning selles tuleks võtta arvesse asjakohast teavet, mis pärineb kättesaadavatest allikatest ja on saadud tunnustatud asutustelt, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu otsuseid, kontrollikoja aruandeid, komisjoni aastaaruandeid õigusriigi olukorra kohta ja ELi õigusemõistmise tulemustabelit, Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) ja asjakohasel juhul Euroopa Prokuratuuri aruandeid ning järeldusi ja soovitusi asjakohastelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ja võrgustikelt, sealhulgas sellistelt Euroopa Nõukogu organitelt nagu Euroopa Nõukogu riikide korruptsioonivastane ühendus (GRECO) ja Veneetsia komisjon (eelkõige selle õigusriigi põhimõtete kontrollnimekiri) ning Euroopa ülemkohtute ja kohtute nõukogude võrgustikelt. Komisjon võiks põhjaliku kvalitatiivse hinnangu koostamiseks vajaduse korral konsulteerida Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga ja Veneetsia komisjoniga.

- (17) Käesoleva määruse kohased meetmed on vajalikud eelkõige juhtudel, kui muud liidu õigusaktides sätestatud menetlused ei võimalda liidu eelarvet tulemuslikumalt kaitsta. Liidu finantsalased õigusaktid ning kohaldatavad valdkonnapõhised õigusnormid ja finantsreeglid näevad ette erinevaid võimalusi liidu eelarve kaitsmiseks, sealhulgas maksete katkestamine ja peatamine ning finantskorrektsioonid, mis on seotud õigusnormide rikkumiste või tõsiste puudustega juhtimis- ja kontrollisüsteemides. Tuleks määrata kindlaks õigusriigi põhimõtete rikkumiste korral vastu võetavad meetmed ja nende meetmete vastuvõtmiseks kohaldatav menetlus. Need meetmed peaksid hõlmama maksete ja kulukohustuste peatamist, osamaksete tegemise peatamist või laenude ennetähtaegset tagasimaksmist, rahastamise vähendamist olemasolevate kulukohustuste raames ning keeldu võtta vahendite saajate suhtes uusi kulukohustusi või sõlmida uusi lepinguid liidu eelarvega tagatud laenude või muude vahendite kohta.
- (18) Vastuvõetavate meetmete kindlaksmääramisel tuleks kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet, eelkõige võttes arvesse olukorra tõsidust, asjaomase tegevuse või tegevusetuse algusest möödunud ajavahemikku, sellise tegevuse või tegevusetuse kestust ja korduvust, asjaomase liikmesriigi tahtlust õigusriigi põhimõtete rikkumine kõrvaldada, mil määral ta teeb selleks koostööd, ja mõju liidu eelarve usaldusväärsele finantsjuhtimisele või liidu finantshuvidele.

- (19) On väga oluline, et lõplike vahendite saajate või toetusesaajate õigustatud huvid oleksid õigusriigi põhimõtete rikkumiste korral meetmete vastuvõtmisel nõuetekohaselt kaitstud. Komisjon peaks meetmete vastuvõtmise kaalumisel võtma arvesse nende võimalikku mõju lõplikele vahendite saajatele või toetusesaajatele. Võttes arvesse, et jagatud eelarve täitmise raames komisjonilt liikmesriikidele tehtavad maksed on juriidiliselt sõltumatud riigiasutuste poolt toetusesaajatele tehtavatest maksetest, ei tuleks käesoleva määruse alusel võetavaid asjakohaseid meetmeid käsitada sellistena, et need mõjutavad toetusesaajatele tehtavate maksete jaoks vajalike vahendite kättesaadavust vastavalt kohaldatavates valdkonnapõhistes õigusnormides ja finantsreeglites sätestatud maksetähtaegadele. Käesoleva määruse alusel vastu võetavad otsused ning käesolevas määruses sätestatud kohustused lõplike vahendite saajate või toetusesaajate ees on osa kohaldatavast liidu õigusest, kui rahastamiseks kasutatakse jagatud eelarve täitmist. Liikmesriigid, keda meetmed puudutavad, peaksid andma regulaarselt komisjonile aru selle kohta, kas nende kohustused lõplike vahendite saajate või toetusesaajate ees on täidetud. Kohaldatavates valdkonnapõhistes õigusnormides ja finantsreeglites sätestatud aruandlus seoses maksekohustuste täitmisega toetusesaajate ees peaks võimaldama komisjonil kontrollida, et käesoleva määruse alusel tehtud otsused ei mõjuta mingil viisi – ei otseselt ega kaudselt – kohaldatavate valdkonnapõhiste õigusnormide ja finantsreeglite alusel tehtavaid makseid.

Et tugevdada lõplike vahendite saajate või toetusesaajate kaitset, peaks komisjon andma veebisaidi või internetiportaali kaudu teavet ja suuniseid koos piisavate võimalustega komisjoni teavitamiseks mis tahes rikkumisest, mis on seotud valitsussektori üksuste ja liikmesriikide õigusliku kohustusega jätkata maksete tegemist pärast meetmete vastuvõtmist käesoleva määruse alusel. Komisjon peaks võtma seda teavet arvesse, et kontrollida, kas on järgitud kohaldatavaid reegleid, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/...¹⁺ [artiklit 63, artikli 68 lõike 1 punkti b ja artiklit 98]. Tagamaks, et valitsussektori üksused või liikmesriigid maksavad lõplikele vahendite saajatele või toetusesaajatele tasuda tulevad summad tegelikult välja, peaks komisjon vajaduse korral nõudma tehtud maksed sisse või asjakohasel juhul tegema finantskorrektsiooni, vähendades liidu toetust programmile kooskõlas kohaldatavate valdkonnapõhiste õigusnormidega ja finantsreeglitega.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... määrus (EL) 2020/..., millega kehtestatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi ühissätted ning nende fondide ja Varjupaiga- ja Rändefondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisade rahastamisvahendi finantsreeglid (ELT L ...).

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis 2018/0196(COD) sisalduva määruse number ning esitada joonealuses märkuses kõnealuse määruse kuupäev, number ja ELT avaldamisviide.

- (20) Käesoleva määruse ühetaoliste rakendamistingimuste tagamiseks ja võttes arvesse käesoleva määruse alusel võetavate meetmete finantsmõju tähtsust, tuleks rakendamisolulused anda nõukogule, kes peaks tegema otsuse komisjoni ettepaneku põhjal.
- (21) Enne mis tahes meetme vastuvõtmise ettepaneku esitamist käesoleva määruse alusel peaks komisjon asjaomasele liikmesriigile teatama, miks ta arvab, et selles liikmesriigis võivad õigusriigi põhimõtete rikkumised olla aset leidnud. Komisjon peaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule igast sellisest teavitusest ning selle sisust viivitamata teada andma. Asjaomasele liikmesriigile tuleks anda võimalus esitada oma märkused. Komisjon peaks neid märkusi arvesse võtma.
- (22) Asjaomasele liikmesriigile käesoleva määruse kohaselt tähtaegade määramisel peaks komisjon võtma arvesse eelkõige esitatud ja nõutava teabe hulka, vastavate asjaolude ja nende hindamise keerukust ning asjaomase liikmesriigi haldussuutlikkust.

- (23) Kui komisjon leiab pärast asjaomase liikmesriigi esitatud märkuste analüüsimist, et meetmete vastuvõtmise tingimused on täidetud, peaks ta esitama nõukogule ettepaneku kohaste meetmete vastuvõtmiseks. Nõukogu peaks tegutsema komisjoni ettepaneku alusel ja võtma kohased meetmed vastu rakendusotsusega ühe kuu jooksul, mida võib erandkorras maksimaalselt veel kahe kuu võrra pikendada. Tagamaks, et nõukogu võtab otsuse vastu nende tähtaegade jooksul, peaks komisjon kasutama maksimaalselt oma õigusi, mis tal on ELi toimimise lepingu artikli 237 ja nõukogu kodukorra¹ alusel.
- (24) Pärast käesoleva määruse kohaselt meetme vastuvõtmist peaks komisjon regulaarselt jälgima olukorda asjaomases liikmesriigis. Komisjon peaks olukorda uuesti hindama juhul, kui liikmesriik võtab vastu uusi parandusmeetmeid, või igal juhul hiljemalt ühe aasta jooksul meetmete vastuvõtmisest.
- (25) Kui olukord, mis on viinud peatava mõjuga meetmete võtmiseni, on piisavalt parandatud, peaks nõukogu need meetmed komisjon ettepaneku alusel lõpetama.

¹ Nõukogu 1. detsembri 2009. aasta otsus 2009/937/EL, millega võetakse vastu nõukogu kodukord (ELT L 325, 11.12.2009, lk 35).

- (26) Meetmete vastuvõtmise ja lõpetamise menetluse puhul tuleks järgida objektiivsuse, mittediskrimineerimise ja liikmesriikide võrdse kohtlemise põhimõtet ning see tuleks viia läbi erapooletult ja tõenditele tuginedes. Kui asjaomane liikmesriik leiab erandjuhul, et neid põhimõtteid on oluliselt rikutud, võib ta paluda Euroopa Ülemkogu eesistujal võtta see küsimus järgmisel Euroopa Ülemkogu kohtumisel arutusele. Sellisel erandjuhul ei tuleks seni, kuni Euroopa Ülemkogu pole küsimust arutanud, meetmeid puudutavat otsust teha. See protsess ei kesta reeglina kauem kui kolm kuud alates sellest, kui komisjon oma ettepaneku nõukogule esitas.
- (27) Komisjon peaks teavitama Euroopa Parlamenti igast käesoleva määruse alusel ette pandud, vastu võetud ja lõpetatud meetmest.
- (28) Komisjon peaks andma Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru käesoleva määruse kohaldamise kohta. Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru andmisel peaks komisjon lisaks vastuvõetud meetmete tulemuslikkusele kaaluma ka käesolevas määruses sätestatud menetluse üldist tulemuslikkust ning käesoleva õigusakti täiendavust muude õigusaktide suhtes.

- (29) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada Euroopa Prokuratuuri pädevust või nende liikmesriikide kohustusi, kes ei osale nõukogu määrusega (EL) 2017/1939¹ sisse seatud tõhustatud koostöös,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

¹ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

Artikkel 1
Reguleerimisese

Käesoleva määrusega kehtestatakse vajalikud normid liidu eelarve kaitseks juhul, kui liikmesriikides esineb õigusriigi põhimõtete rikkumisi.

Artikkel 2
Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „õigusriik“ – ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtus. Selle hulka kuuluvad seaduslikkuse põhimõte, mis tähendab läbipaistvat, aruandekohustuslikku, demokraatlikku ja pluralistlikku õigusloomeprotsessi; õiguskindluse põhimõte; täidesaatva võimu omavoli keelu põhimõte; tõhusa õiguskaitse põhimõte, mille hulka kuulub juurdepääs õigusemõistmisele, millega tegelevad sõltumatud ja erapooletud kohtud, samuti seoses põhiõigustega; võimude lahususe põhimõte; mittediskrimineerimise põhimõte ja võrdsus seaduse ees. Õigusriiki mõistetakse nii, et arvestatakse teiste ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste ja põhimõtetega.

- b) „valitsussektori üksus“ – avaliku sektori asutus mis tahes valitsemistasandil, sealhulgas riiklik, piirkondlik ja kohalik ametiasutus, ning liikmesriigi organisatsioonid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2018/1046¹ (edaspidi „finantsmäärus“) artikli 2 punkti 42 tähenduses.

Artikkel 3

Õigusriigi põhimõtete rikkumised

Käesoleva määruse kohaldamisel võib õigusriigi põhimõtete rikkumisele viidata järgmine:

- a) kohtute sõltumatuse ohustamine;
- b) suutmatuse hoida ära või korrigeerida avaliku sektori asutuste, sealhulgas õiguskaitseasutuste meelevaldseid või õigusvastaseid otsuseid või määrata selliste otsuste eest karistusi, keeldumine rahaliste vahendite ja inimressursside võimaldamisest, kahjustades sellega asutuste nõuetekohast toimimist, või suutmatuse tagada huvide konflikti puudumine;
- c) õiguskaitsevahendite kättesaadavuse ja tõhususe piiramine, sealhulgas piiravate menetlusnõuete ja kohtuotsuste täitmata jätmise kaudu või õigusrikkumiste tõhusa uurimise, nende eest süüdistuse esitamise või nende eest karistuste määramise piiramine.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

Artikkel 4

Meetmete vastuvõtmise tingimused

1. Kui artikli 6 kohaselt tehakse kindlaks, et liikmesriigis esineb õigusriigi põhimõtete rikkumisi, mis piisavalt otseselt mõjutavad või tekitavad tõsise riski, et mõjutavad liidu eelarve usaldusväärset finantsjuhtimist või liidu finantshuvide kaitset, võetakse asjakohaseid meetmeid.
2. Käesoleva määruse kohaldamisel seisneb õigusriigi põhimõtete rikkumine ühes või enamas järgmisest:
 - a) selliste avaliku sektori asutuste nõuetekohane toimimine, kes täidavad liidu eelarvet, sealhulgas liidu eelarvega tagatud laenude ja muude vahendite puhul, eelkõige avalike hangete või toetuste andmise menetluste kontekstis;
 - b) finantskontrolli, seiret ning auditit tegevate asutuste nõuetekohane toimimine ning tulemuslike ja läbipaistvate finantsjuhtimis- ja aruandlussüsteemide nõuetekohane toimimine;

- c) uurimisasutuste ja prokuratuuri nõuetekohane toimimine seoses selliste kelmuste ja pettuste, sealhulgas maksupettuste, korruptsioonijuhtude või muude liidu õiguse rikkumiste uurimise ja nende eest süüdistuse esitamisega, mis on seotud liidu eelarve täitmise või liidu finantshuvide kaitsmisega;
- d) tõhus kohtulik kontroll, mida teevad sõltumatud kohtud punktides a, b ja c osutatud asutuste tegevuse või tegevusetuse üle;
- e) selliste kelmuste ja pettuste, sealhulgas maksupettuste, korruptsioonijuhtude või muude liidu õiguse rikkumiste ärahoidmine ja nende eest karistuste määramine, mis on seotud liidu eelarve täitmise või liidu finantshuvide kaitsmisega, ning vahendite saajatele tõhusate ja hoiatavate karistuste määramine liikmesriikide kohtute või haldusasutuste poolt;
- f) alusetult makstud rahaliste vahendite sissenõudmine;
- g) tõhus ja õigeaegne koostöö OLAFi ja, kui asjaomane liikmesriik selles osaleb, siis Euroopa Prokuratuuriga nende uurimiste või süüdistuste esitamise raames vastavalt kohaldatavatele liidu õigusaktidele kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega;
- h) muu olukord või ametiasutuste tegevus seoses liidu eelarve usaldusväärse finantsjuhtimise või liidu finantshuvide kaitsmisega.

Artikkel 5

Liidu eelarve kaitsmise meetmed

1. Eeldusel et käesoleva määruse artiklis 4 sätestatud tingimused on täidetud, võib kooskõlas käesoleva määruse artiklis 6 sätestatud menetlusega vastu võtta ühe või mitu järgnevat asjakohast meetet:
 - a) kui komisjon täidab liidu eelarvet otseselt või kaudselt vastavalt finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktidele a ja c ning kui vahendite saaja on valitsussektori üksus:
 - i) maksete või juriidilise kohustuse täitmise peatamine või juriidilise kohustuse täitmise lõpetamine vastavalt finantsmääruse artikli 131 lõikele 3;
 - ii) keeld võtta uusi juriidilisi kohustusi;
 - iii) osamaksete tegemise osaline või täielik peatamine või liidu eelarvega tagatud laenude ennetähtaegne tagasimaksmine;

- iv) liidu eelarvega tagatud vahendi alusel antud majandusliku eelise peatamine või vähendamine;
 - v) keeld sõlmida uusi lepinguid liidu eelarvega tagatud laenude või muude instrumentide kohta;
- b) kui komisjon täidab liidu eelarvet koostöös liikmesriikidega vastavalt finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktile b:
- i) ühe või mitme programmi heakskiitmise peatamine või peatamise muutmine;
 - ii) kulukohustuste peatamine;
 - iii) kulukohustuste vähendamine, muu hulgas finantskorrektsioonide tegemise või muudesse rahastamisprogrammidesse ümberpaigutamise kaudu;
 - iv) eelmaksete vähendamine;
 - v) maksetähtaegade arvestamise katkestamine;
 - vi) maksete peatamine.

2. Kui meetmete vastuvõtmise otsuses ei ole sätestatud teisiti, ei mõjuta asjakohaste meetmete kehtestamine lõike 1 punktis a osutatud valitsussektori üksuste või lõike 1 punktis b osutatud liikmesriikide kohustusi rakendada meetmega hõlmatud programmi või fondi, iseäranis kohustusi, mis neil on lõplike vahendite saajate või toetusesaajate ees, sealhulgas kohustust teha makseid käesoleva määruse ning kohaldatavate valdkonnapõhiste õigusnormide ja finantsreeglite alusel. Liidu vahendite rakendamisel eelarve jagatud täitmise raames annavad käesoleva määruse kohaselt vastu võetud meetmetega hõlmatud liikmesriigid komisjonile aru selliste kohustuste täitmise kohta iga kolme kuu tagant alates selliste meetmete vastuvõtmisest.

Komisjon kontrollib, kas kohaldatavat õigust on järgitud, ning võtab vajaduse korral kõik asjakohased meetmed liidu eelarve kaitsmiseks kooskõlas valdkonnapõhiste õigusnormide ja finantsreeglitega.

3. Võetud meetmed peavad olema proportsionaalsed. Meetmete kindlaksmääramisel võetakse arvesse õigusriigi põhimõtete rikkumiste tegelikku või potentsiaalset mõju liidu eelarve usaldusväärsele finantsjuhtimisele või liidu finantshuvidele. Samuti võetakse nõuetekohaselt arvesse õigusriigi põhimõtete rikkumiste laadi, kestust, raskusastet ja ulatust. Meetmed peavad olema võimalikult suures ulatuses suunatud rikkumistest mõjutatud liidu tegevusele.

4. Komisjon annab lõplike vahendite saajate või toetusesaajate huvides teavet ja suuniseid lõikes 2 osutatud liikmesriikide kohustuste kohta veebisaidi või internetiportaali kaudu. Ühtlasi annab komisjon samal veebisaidil või samas internetiportaalis lõplikele vahendite saajatele või toetusesaajatele piisavad võimalused komisjoni teavitamiseks nimetatud kohustuste rikkumistest, mis lõplike vahendite saajate või toetusesaajate arvates neid otseselt mõjutavad. Käesolevat lõiget kohaldatakse viisil, mis tagab liidu õiguse rikkumisest teatavate isikute kaitse kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/1937¹ sätestatud põhimõtetega. Käesoleva lõike kohaselt lõplike vahendite saajate või toetusesaajate esitatud teabele lisatakse tõendid selle kohta, et asjaomane lõplik vahendite saaja või toetusesaaja on esitanud asjaomase liikmesriigi asutusele ametliku kaebuse.
5. Tuginedes lõplike vahendite saajate või toetusesaajate poolt käesoleva artikli lõike 4 kohaselt esitatud teabele, teeb komisjon kõik endast oleneva tagamaks, et kõik summad, mis valitsusemissektori üksused või liikmesriigid peavad käesoleva artikli lõike 2 kohaselt maksuma, makstakse lõplikele vahendite saajatele või toetusesaajatele ka tegelikult välja, eelkõige kooskõlas määruse[ga] (EL) 2020/...⁺ [artikliga 63, artikli 68 lõike 1 punktiga b ja artikliga 98].

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17).

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis 2018/0196 (COD) sisalduva määruse number.

Artikkel 6

Menetlus

1. Kui komisjon leiab, et tal on mõistlik alus pidada artikli 4 tingimused täidetuks, saadab ta asjaomasele liikmesriigile kirjaliku teate, milles on esitatud tema järelduse aluseks olevad faktilised asjaolud ja konkreetsed põhjused, välja arvatud juhul, kui ta leiab, et muud liidu õigusaktides sätestatud menetlused võimaldaksid liidu eelarvet tulemuslikumalt kaitsta. Komisjon annab Euroopa Parlamendile ja nõukogule sellisest teatest ning selle sisust viivitamata teada.
2. Pidades silmas lõike 1 kohaselt saadud teavet, võib Euroopa Parlament kutsuda komisjoni pidama struktureeritud dialoogi tema järelduse üle.
3. Selle hindamisel, kas artikli 4 tingimused on täidetud, võtab komisjon arvesse kättesaadavatest allikatest saadud asjakohast teavet, sealhulgas liidu institutsioonide, muude asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide ja tunnustatud institutsioonide otsuseid, järeldusi ja soovitusi.
4. Komisjon võib küsida nii enne kui ka pärast lõikes 1 osutatud kirjaliku teate saatmist igasugust täiendavat teavet, mis on talle vajalik lõikes 3 osutatud hindamise jaoks.

5. Asjaomane liikmesriik edastab nõutava teabe lõikes 1 osutatud teates esitatud järelduse kohta ja võib esitada selle kohta märkusi komisjoni määratava tähtaja jooksul, mis on vähemalt üks kuu ja mitte pikem kui kolm kuud alates järelduse teatavakstegemisest. Oma märkustes võib liikmesriik teha ettepaneku võtta komisjoni teates esitatud järeldusele reageerimiseks parandusmeetmeid.
6. Otsustades selle üle, kas esitada ettepanek asjakohaste meetmete võtmise rakendusotsuse kohta, võtab komisjon arvesse asjaomase liikmesriigi esitatud teavet ja tehtud märkusi ning ette pandud parandusmeetmete piisavust. Komisjon viib oma hindamise läbi soovitusliku ühekuulise tähtaja jooksul pärast asjaomaselt liikmesriigilt teabe või märkuste saamist või kui teavet või märkusi ei saadud, siis pärast lõike 5 kohase tähtaja möödumist ning igal juhul mõistliku aja jooksul.
7. Kui komisjon kavatseb teha vastavalt lõikele 9 ettepaneku, annab ta enne liikmesriigile võimaluse esitada ühe kuu jooksul oma märkused, eelkõige kavandatavate meetmete proportsionaalsuse kohta.

8. Komisjon võtab kehtestatavate meetmete proportsionaalsuse hindamisel nõuetekohaselt arvesse lõikes 3 osutatud teavet ja suuniseid.
9. Kui komisjon leiab, et artikli 4 tingimused on täidetud ja et liikmesriigi poolt lõike 5 kohaselt ette pandud parandusmeetmed, ei anna piisavat vastust komisjoni teates esitatud järeldustele, esitab ta ühe kuu jooksul alates liikmesriigi märkuste saamisest või juhul, kui märkusi ei tehtud, põhjendamatu viivitusega ja igal juhul ühe kuu jooksul pärast lõikes 7 kehtestatud tähtaja saabumist, nõukogule ettepaneku asjakohaseid meetmeid käsitleva rakendusotsuse kohta. Ettepanekus esitatakse konkreetsed põhjused ja tõendid, mis on komisjoni järelduse aluseks.
10. Nõukogu võtab käesoleva artikli lõikes 9 osutatud rakendusotsuse vastu ühe kuu jooksul alates komisjoni ettepaneku saamisest. Erandlike asjaolude korral võib rakendusotsuse vastuvõtmise perioodi maksimaalselt kahe kuu võrra pikendada. Selleks et tagada õigeaegse otsuse tegemine, kasutab komisjon, kui ta peab seda asjakohaseks, oma õigusi, mis tal on ELi toimimise lepingu artikli 237 alusel.
11. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepanekut muuta ja muudetud teksti rakendusotsusega vastu võtta.

Artikkel 7
Meetmete lõpetamine

1. Asjaomane liikmesriik võib võtta igal ajal vastu uued parandusmeetmed ja esitada komisjonile kirjaliku teate, sealhulgas tõendid näitamaks, et artikli 4 tingimused ei ole enam täidetud.
2. Komisjon hindab asjaomase liikmesriigi taotlusel või omal algatusel ja hiljemalt ühe aasta jooksul pärast nõukogu poolt meetmete vastuvõtmist uuesti olukorda asjaomases liikmesriigis, võttes arvesse asjaomase liikmesriigi esitatud tõendeid ning asjaomase liikmesriigi võetud uute parandusmeetmete piisavust.

Kui komisjon leiab, et artikli 4 tingimused ei ole enam täidetud, esitab ta nõukogule ettepaneku rakendusotsuse kohta, millega vastuvõetud meetmed lõpetatakse.

Kui komisjon leiab, et meetmete vastuvõtmiseni viinud olukorda on osaliselt parandatud, esitab ta nõukogule ettepaneku rakendusotsuse kohta, millega vastuvõetud meetmeid kohandatakse.

Kui komisjon leiab, et meetmete vastuvõtmiseni viinud olukorda ei ole parandatud, saadab ta asjaomasele liikmesriigile põhjendatud otsuse ja teavitab sellest nõukogu.

Kui asjaomane liikmesriik esitab lõike 1 kohaselt kirjaliku teate, esitab komisjon oma ettepaneku või võtab oma otsuse vastu ühe kuu jooksul pärast teate saamist. Seda ajavahemikku võib nõuetekohaselt põhjendatud asjaolude korral pikendada ning sellisel juhul teavitab komisjon viivitamata asjaomast liikmesriiki pikendamise põhjustest.

Asjakohasel juhul kohaldatakse analoogia alusel artikli 6 lõigetes 3, 4, 5, 6, 9, 10 ja 11 sätestatud menetlust.

3. Kui artikli 5 lõike 1 punkti b alapunktis i osutatud meede, mis käsitleb ühe või mitme programmi heakskiitmise peatamist või peatamise muutmist, või kui artikli 5 lõike 1 punkti b alapunktis ii osutatud kulukohustuste peatamise meede on lõpetatud, kantakse liidu eelarvesse peatatud kulukohustustele vastavad summad kooskõlas nõukogu määruse[ga] (EL, Euratom) 2020/...¹⁺ [artikliga 5]. Aastal n peatatud kulukohustusi ei või kanda eelarvesse kaugemale kui aastasse n+2.

¹ Nõukogu ... määrus (EL, Euratom) 2020/..., millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L ...).

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis ST 9970/20 (2018/0166(APP)) sisalduva määruse number ning esitada joonealuses märkuses kõnealuse määruse kuupäev, number ja ELT avaldamisviide.

Artikkel 8
Euroopa Parlamendi teavitamine

Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti viivitamata kõigist artiklite 5, 6 ja 7 alusel ette pandud, vastu võetud või lõpetatud meetmetest.

Artikkel 9
Aruandlus

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt ... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] aruande käesoleva määruse kohaldamise, eelkõige võetud meetmete tulemuslikkuse kohta.

Artikkel 10

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja